

Date: 21stDecember-2024

YOSH VA PSIXOLOGIK RIVOJLANISH: BOLALIKDAN KATTALIKKA QADAR

Mahzuna Maqsud qizi Fattullayeva
Osiyo xalqaro universiteti

Annatsiya: Yosh va psixologik rivojlanish insonning turli yosh davrlaridagi aqliy, ruhiy va hissiy o'zgarishlarni o'rganadigan ilmiy soha bo'lib, insonning shaxsiyati, xulq-atvori va tafakkurining shakllanishiga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillardir. Psixologik rivojlanish jarayoni bolalikdan boshlanib, kattalik davrigacha davom etadi. Har bir yosh davri o'ziga xos psixologik xususiyatlarga ega bo'lib, insonning psixologik salohiyati, ijtimoiy munosabatlar va hayotdagi muvaffaqiyatlarini shakllantiradi. Ushbu maqolada yosh va psixologik rivojlanishning asosiy bosqichlari, bolaning kognitiv va hissiy rivojlanishi, shuningdek, kattalikka qadar bo'lgan jarayonlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: yosh, psixologik rivojlanish, bolalik, kattalik, kognitiv rivojlanish, hissiy rivojlanish, o'zlikni anglash, shaxsiyat.

Kirish:

Insonning psixologik rivojlanishi uning butun hayoti davomida davom etadigan bir jarayondir. Bolalikda boshlanadigan bu rivojlanish, yosh o'tishi bilan, turli bosqichlarda yangi qirralarga ega bo'ladi. Bolalik va kattalik davrlari orasida ko'plab psixologik o'zgarishlar ro'y beradi. Psixologik rivojlanish odatda aqliy, hissiy va ijtimoiy sohalarda yuzaga keladigan o'zgarishlarni o'z ichiga oladi. Har bir yosh davri o'ziga xos o'zgarishlarga va shaxsiyatning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Bu o'zgarishlar bolalarning atrof-muhit bilan qanday aloqada bo'lishlarini, qanday qilib o'zlarini anglashlarini va boshqalar bilan munosabatlarini shakllantiradi.

Asosiy qism:

Psixologik rivojlanishning boshlang'ich bosqichlari bolalik davriga to'g'ri keladi. Bolalik, odatda, to'rt bosqichga bo'linadi: yangi tug'ilgan chaqaloqlik, erta bolalik, o'rta bolalik va o'smirlik davri. Har bir bosqichda bolaning psixologik rivojlanishi o'zining o'ziga xos jihatlari bilan namoyon bo'ladi.

Tug'ilganidan keyingi dastlabki yillar insonning eng muhim psixologik rivojlanish davridir. Chaqaloqlik davrida insonning ongli fikrlash qobiliyati hali shakllanmagan bo'lsa-da, u o'z atrofidagi dunyo bilan birinchi aloqalarini o'rnatadi. Ushbu davrda bolaning sezgi organlari va motor harakatlari rivojlanadi. Shuningdek, bolaning hissiy holatlari ham avj oladi: u tanish tovushlarni, odamlarning yuz ifodalarini sezadi va ularga javob beradi. Piaget'ning kognitiv rivojlanish nazariyasiga ko'ra, chaqaloqlik davrida bola sensor-motor bosqichdan o'tadi, ya'ni u material dunyoni sezadi va uni tadqiq qilish orqali bilim to'playdi.

Erta bolalik davrida bolaning psixologik rivojlanishi yana bir qadam oldinga siljiydi. Bu davrda bolalar o'zlarini boshqalar bilan bog'lay boshlaydilar. Hissiy rivojlanishning

Date: 21stDecember-2024

yuqori darajasi, ayniqsa, bola ijtimoiy munosabatlar o'rnatishda va o'zini anglashda o'zini ko'rsatadi. Bolalar o'sha yoshda o'yin orqali jamiyatdagi qoidalar va munosabatlarni o'rganadilar. Shuningdek, ular o'zlarining gender rollari, o'ziga bo'lgan munosabatlar va boshqalar bilan bo'ladigan aloqalarini sezishadi. Bu davrda hissiy o'zlikni anglash va ijtimoiy talablar orasidagi muvozanatni topish muhimdir.

O'rta bolalik davrida bolaning psixologik rivojlanishi yana bir bosqichga o'tadi. Bu davrda bolaning tafakkuri, mantiqiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi. Ular o'zlarini o'rganish jarayonida mustaqil fikr yurita boshlaydilar va murakkab vaziyatlarni hal qilishda ilgari surishadi. Shuningdek, o'rta bolalikda bola o'zining ijtimoiy identifikatsiyasini shakllantiradi. Bu yoshda bola o'rtoq va guruh aloqalarini rivojlantiradi, o'zining do'stlari va jamiyatdagi o'rnini bilan bog'liq maqsadlarni anglashga harakat qiladi. Bu davrda uning o'yinlar va guruhdagi faoliyatlari katta ahamiyatga ega, chunki ular ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishda yordam beradi.

O'smirlik davri, shubhasiz, psixologik rivojlanishning eng murakkab va o'zgaruvchan davridir. Ushbu davrda shaxsiyatning shakllanishi yakunlanadi va bola kattalikka qadam qo'yadi. O'smirlik yoshida ijtimoiy ro'yxatlar, o'zlikni anglash va mustaqillikning rivojlanishi o'ziga xos tarzda yuzaga keladi. Bolalar o'zlarining kimligini, kelajakdagi maqsadlarini va jamiyatdagi o'rinlarini aniqlashga harakat qiladilar. Ushbu davrda hissiy va mantiqiy rivojlanishning yuqori darajasi ko'zga tashlanadi, lekin bu davrda o'zaro munosabatlar, atrof-muhitning tasiri va qarorlar qabul qilishning ijtimoiy aspektlari ham muhim rol o'ynaydi. Eriksonning psixosotsial rivojlanish nazariyasiga ko'ra, o'smirlikda inson o'z identifikatsiyasini shakllantiradi va «kimman?» degan savolga javob topishga harakat qiladi.

Kattalik davri psixologik rivojlanishning oxirgi bosqichini tashkil etadi. Kattalikda insonning hissiy holatlari, shaxsiyatining barqarorligi va ijtimoiy munosabatlari yakuniy shaklga kiradi. Kattalar o'z maqsadlarini amalga oshirish, oilaviy va professional hayotdagi roli va o'zaro munosabatlaridagi mas'uliyatlarni ko'rishadi. Kattalikdagi psixologik rivojlanish, odatda, mustahkam ijtimoiy identifikatsiya va ijtimoiy muvaffaqiyatlarga qaratilgan bo'ladi. Bu davrda shaxs o'zining hayotidagi asosiy qarorlarini qabul qiladi va o'z maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan motivatsiya va kuchni topadi.

Xulosa:

Yosh va psixologik rivojlanish insonning butun hayoti davomida davom etadigan muhim jarayondir. Bolalikdan kattalikka qadar bo'lgan davrda insonning psixologik, hissiy va ijtimoiy rivojlanishi ko'plab o'zgarishlarni o'z ichiga oladi. Har bir yosh davri o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, bolaning o'zini anglashida, atrof-muhit bilan bo'lgan aloqalarida va shaxsiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Yoshning har bir bosqichi insonning psixologik salohiyatining shakllanishiga, uning ijtimoiy va hissiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Psixologik rivojlanish jarayonini tushunish, insonning shaxsiy o'sishiga va ijtimoiy moslashuviga yordam beradi, bu esa jamiyatdagi muvaffaqiyat va barqaror hayot kechirishda muhim rol o'ynaydi.

Date: 21stDecember-2024

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). O 'QUVCHILARNI BADIY USLUBDAGI MATNLARNI YARATISHGA O 'RGATISH. PEDAGOG, 7(5), 653-663.
2. Fattullayeva, M. M. (2024). O 'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLAR O 'QITISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI. PEDAGOG, 7(4), 243-248.
3. Fatullayeva, M., & Raxmatova, G. (2024). TANLOVLARNING MAZMUNI VA ULARNI TASHKIL QILISH USULLARI. Modern Science and Research, 3(11), 551-556.
4. Ситора, И. А. (2024). РАЗВИТИЕ СОЗНАНИЯ И ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ПОНЯТИЯМ БЕССОЗНАТЕЛЬНОГО. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 157-163.
5. Ikromova, S. A. (2022). MILLIY VA DINIY QADRIYATLARNING INSON TARBIYASIDAGI O'RNI. Экономика и социум, (12-2 (103)), 675-678.
6. Akbarovna, I. S. (2023). THE DEVELOPMENT OF CONSCIOUSNESS AND THE TEACHING OF CONCEPTS OF THE UNCONSCIOUS TO STUDENTS. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 107-114.
7. Akbarovna, I. S. (2024). PEDAGOGIK MAHORAT ASOSLARINI O'ZLASHTIRISH. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 888-893.
8. Akbarovna, I. S. (2024). МАТЕМАТИК TUSHUNCHALARNI SHAKLLANISHINING AHAMIYATI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 900-905.
9. Akbarovna, I. S. (2023). MILLIY HARAKATLI O'YINLARNING BOLALAR TARBIYASIDAGI IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.
10. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF FORMING MATHEMATICAL CONCEPTS. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 912-917.
11. Ikromova, S. (2023). INTERPRETATION OF THE PSYCHOLOGICAL SAFETY FACTOR IN RELATION TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN ADOLESCENTS. Modern Science and Research, 2(9), 390-394.
12. Akbarovna, I. S. (2023). O'smirlarda destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish.
13. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 875-881.
14. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIIY JURNALI, 2(4), 54-60.
15. Ikromova, S. A. (2024). BASICS OF PSYCHOLOGICAL SERVICES. PEDAGOG, 7(5), 670-676.
16. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK MASLAHAT BOSQICHLARI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 860-866.
17. Akbarovna, I. S. (2023). Adolescence during Destructive Behavior Appearances the Problem Learning Condition. Intersections of Faith and Culture: American Journal of Religious and Cultural Studies (2993-2599), 1(9), 105-109.
18. Akbarovna, I. S. (2023). Study of the Formation of Ideological Immunity By Foreign and Russian Researchers. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 235-239.

Date: 21stDecember-2024

19. Ikromova, S. A. (2023). Formation of Ideological Immunity to Destructive Information. *Intersections of Faith and Culture: American Journal of Religious and Cultural Studies* (2993-2599), 1(9), 50-54.
20. Ikromova, S. A. (2023). SHAXS OG 'ISHGAN XULQINING KO 'RINISHLARI VA DESTRUKTIV AXBOROTLARNING KO 'RINISHLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(11), 528-532.
21. Икромова, С. А. (2023). ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИММУНИТЕТА К ДЕСТРУКТИВНЫМ ИДЕЯМ У ПОДРОСТКОВ. *European research*, (3 (81)), 47-49.
22. Akbarovna, I. S. (2023). NEUROPHYSIOLOGY BASIS OF HORMONES. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 68-77.
23. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN EDUCATION. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 40-46.
24. Akbarovna, I. S. (2024). STAGES OF PSYCHOLOGICAL CONSULTATION. *PEDAGOG*, 7(4), 328-334.
25. Akbarovna, I. S. (2023). RESEARCH METHODS OF YOUTH PSYCHOLOGY. *International Multidisciplinary Journal for Research & Development*, 10(12).
26. Akbarovna, I. S. (2023). SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF BEHAVIOR FORMATION IN ADOLESCENTS. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 184-191.
27. Akbarovna, I. S. (2023). NEGATIVE AND POSITIVE CHANGES IN ADOLESCENT BEHAVIOR. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 192-197.
28. Akbarovna, I. S. (2023). Destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish ijtimoiy muammo sifatida. *Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari*, 1(6), 26-29.
29. Akbarovna, I. S. (2023). YOSHLARDA DESTRUKTIV G'OYALARGA QARSHI IMMUNITET HOSIL QILISH OMILLARI.
30. Akbarovna, I. S. (2023). TALABA YOSHLARDA MAFKURA TUSHUNCHASI VA MAFKURAVIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISH.
31. Ikromova, S. A. (2023). Cognitive processes and their description in psychology. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 115-133.
32. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH SINFLARDA SINFDAN TASHQARI MASHG 'ULOTLAR. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 4, pp. 27-32).
33. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TA'LIM MASALASI. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 4, pp. 21-26).
34. Ikromova, S. A. (2023). FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF IMMUNITY TO DESTRUCTIVE IDEAS IN ADOLESCENTS. *Innovation in Science, Education and Technology*.
35. Ikromova, S. (2023). Formation of ideological immunity to destructive information in teenagers. *Modern science and research*, 2(5), 1009-1014.

Date: 21stDecember-2024

36. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(6), 1223-1226.
37. Ikromova, S. (2024). PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA SHAKLLARI VA MAZMUNI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 918-924.
38. Akbarovna, I. S. (2023). Formation of Ideological Immunity to Destructive Information in Adolescents. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 119-122.
39. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF COMPARATIVE PEDAGOGY IN PRESCHOOL EDUCATION. *MASTERS*, 2(8), 22-27.
40. Akbarovna, I. S. (2024). O'QITUVCHINING KASBIY MALAKALARI. *MASTERS*, 2(8), 15-21.
41. Akbarovna, I. S. (2024). ЗНАЧЕНИЕ СРАВНИТЕЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(7), 14-20.
42. Akbarovna, I. S. (2024). ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ НАВЫКИ УЧИТЕЛЯ. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(7), 7-13.
43. Akbarovna, I. S. (2024). PROFESSIONAL SKILLS OF THE TEACHER. *WORLD OF SCIENCE*, 7(8), 1-7.
44. Akbarovna, I. S. (2024). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМДА Qiyosiy PEDAGOGIKANING AHAMIYATI. *WORLD OF SCIENCE*, 7(8), 8-13.
45. Akbarovna, I. S. (2024). SPORT O 'YINLARI REJASI ORQALI SOG 'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLAR. *MASTERS*, 2(5), 91-97.
46. Akbarovna, I. S. (2024). A HEALTHY FAMILY ENVIRONMENT AS A SOCIAL FACTOR IN PREPARING YOUNG PEOPLE FOR FAMILY LIFE. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 529-535.
47. Akbarovna, I. S. (2024). ЗДОРОВАЯ СЕМЕЙНАЯ СРЕДА КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ФАКТОР ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ. *MASTERS*, 2(5), 98-104.
48. Ikromova, S. (2024). FORMS AND CONTENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 933-939.
49. Akbarovna, I. S. (2024). MASTERING THE BASICS OF PEDAGOGICAL SKILLS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 882-887.
50. Akbarovna, I. S. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ЧЕРЕЗ ПЛАН СПОРТИВНЫХ ИГР. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 521-528.
51. Akbarovna, I. S. (2024). SPORTCHILAR FAOLIYATINI ORGANISHNING UMUMIY PSIXOLOGIK USULLARI. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 536-543.
52. Akbarovna, I. S. (2024). PROCEDURE FOR CREATING PSYCHOLOGICAL TEST PROGRAMS. *PEDAGOG*, 7(6), 153-159.
53. Икромова, С. (2024). ФОРМЫ И СОДЕРЖАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 925-932.

Date: 21stDecember-2024

54. Икромова, С. А. (2024). ОСВОЕНИЕ ОСНОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАВЫКОВ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 894-899.
55. Икромова, С. А. (2024). ВАЖНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 906-911.
56. Икромова, С. А. (2023). O'SMIRLARDA DESTRUKTIV AXBOROTLARGA NISBATAN MAFKURAVIY IMMUNITET HOSIL BO'LISHINING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI: Ikromova Sitora Akbarovna Osiyo xalqaro universiteti assistenti. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (10), 333-336.
57. Ikromova, S., & Ziyodullayeva, M. (2024). DEVIANT XULQ-ATVOR. *Modern Science and Research*, 3(11), 576-579.
58. Икромова, С., & Джумаева, Ф. (2024). ОРИЕНТИРЫ ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ И В ДРУГИХ СТРАНАХ. *Modern Science and Research*, 3(11), 540-546.
59. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 47-53.
60. Хаққулова, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO 'ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. *PEDAGOG*, 7(5), 548-555.
61. Хаққулова, D. (2024). ABDURAHMON GO 'ZAL-YASSAVIYSHUNOS. *PEDAGOG*, 7(6), 8-15.
62. XAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(5), 5-11.
63. Jalolov, T. S. (2023). MATH MODULES IN C++ PROGRAMMING LANGUAGE. *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 834-838.

